zegt, dat de doop zoo spoedig behoort bediend te worden als men dezen verkrijgen kan.

Het bezwaar schuilt dus daarin alleen, dat het voorlezen van *beide* formulieren zooveel tijd eischt en dat bij een gewone Avondmaalsbediening, waarbij veel tafels bediend moeten worden, de dienst daardoor te lang gerekt zou worden. Maar bij een voortgezette Avondmaalsbediening in de middag- of avondgodsdienstoefening bestaat dit bezwaar niet, of althans niet in die mate. Vooreerst is er geen noodzaak om bij zulk een voortgezette Avondmaalsbediening het geheele formulier wederom te lezen. En in de tweede plaats is het aantal gasten, die aan deze voortgezette Avondmaalsbediening deelnemen, gewoonlijk zoo gering, dat men met één tafel kan volstaan. Volgt daarna de nabetrachtings-predikatie, dan kan zeer wel aan het slot daarvan de doopsbediening plaats vinden. Het bezwaar, dat men beide Sacramenten terstond na elkander zou zien bedienen, vervalt daarmede tegelijk, omdat de predikatie dan tusschen beide bedieningen inschuift.

Maar hoe men hier ook over denken moge, zeker is, dat de Kerkeraad de ouders, die er prijs op stellen, dat het Verbond der genade zoo spoedig mogelijk aan hun kind bezegeld zal worden, daarin behoort ter wille te zijn. Calvijn wilde zelfs, dat wanneer de ouders niet wachten wilden tot den a.s. Zondag, d gemeente in de week op een gewonen dag apart zou bijeengeroepen worden, alleen om aan zulke ouders de gelegenheid tot den doop te geven.

Dr. H. H. K.

Kootwijks Scholen

In hartelijken dank ontvangen uit De Lier (Z.-H.) postwissel groot *f* 1.—.

Ds. J. H. Houtzagers, *Voorzitter*.

Leestafel.

H. S. S. Kuyper. Hongarije in Oorlogstijd. In en om de Nederlandsche Ambulance te Boedapest. (Benevens een uitstapje naar Weenen). E. J. Bosch Jbzn., Baarn, 1918.

II.

Tijdens den oorlog in Hongarije vertoevend, had zij dit land liefgekregen en, in Holland teruggekeerd, wilde zij er ook daar liefde voor wekken.

Bij haar weten, dat »de gemiddelde kennis, die een gewoon Hollandsch mensch van Hongarije heeft, zoo goed als niets is« (p. 88) en gedachtig aan het onbekend maakt onbemind, heeft Mej. Kuyper dit haar boek geschreven.

Doel van Hongarije in Oorlogstijd is dus, gewone Hollandsche menschen de Hongaren te doen lief krijgen. De Hongaren, met hun geschiedenis van bloed en tranen (p. 11), »miskend en achteruit gezet, door het machtige Oostenrijk vooral, met hun kinderlijke volksziel, zich uitend in een hartstochtelijke liefde voor eigen land, volk en taal, ook zich uitend in dankbaarheid voor ieder blijk van erkenning en waardeering". (p. 66). Van de vier stukken waarin zij haar boek verdeeld heeft, staan echter alleen het tweede: Ambulance-leven in Boedapest en het derde: Vacantie in de Hohe Tatra met dit doel in onmiddellijk verband. Het eerste: Naar Gleiwitz en het vierde: Een week in Weenen staan er in zeer verwijderd verband mee. In dat eerste toch vertelt ons de schrijfster hoe zij, in Duitschland rijdende, naar Hongarije kwam, en in het vierde, hoe zij in Hongarije zijnde naar Oostenrijk ging. Zelf schrijft zij dan ook: »Hoewel mijn boek niet met Hongarije begint, noch met Hongarije eindigt, heb ik niet gemarteld het »Hongarije in Oorlogstijd« te noemen. Gleiwitz en Weenen zijn voor- en naspel, — Hongarije is de hoofdzaak«. (p. 10).

Dan, ook het tweede en derde stuk zijn, doordat in Ambulance-leven in Boedapest, het ziekenhuis der Huishouding en in Vacantie in de Hohe Tatra de Toeriste aan het woord is, nog weer soortelijk onderscheiden.

Toch zou ik niet gaarne onderschrijven het wijsneusig oordeel, dat het boek eenheid mist, want als »reisverhaal" met tijdgrens van zeven maanden heeft het wel eenheid. Waar echter de schrijfster van Gleiwitz en Weenen als van »voor"- en »naspel" spreekt, dunkt mij, dat zij wel geen bezwaar zal maken, dat ik van die twee, zij het ook in een ander beeld, als van »voor"- en »nagerecht" en, om wat ik hier boven schreef, van Ambulance-leven in Boedapest als »hoofd" en van Vacantie in Hohe Tatra als tweede »gerecht", spreek.

Met het »voorgerecht" zijn we al klaar, heden zal ik het dus hebben over het »hoofdgerecht" de *pièce de resistance*, die de smaakvolle gastvrouw ons voorzet aan haar spirituëelen disch. Als overal in het boek, treft ook in dit tweede stuk het heel-individueele, het zich in onverholen-innerlijke aan den lezer vertoonen. Onverholen innerlijk van, het geldt ook voor Ambulance-leven in Boedapest, door beheerschte evenwichtigheid, groote bekoring.

In trekken, ontmoeten aan dit deel van het dagboek wil ik dat nu nader aanwijzen.

* * *

Uit al haar doen, als »Hoofd van den huishoudelijken dienst", waarvan Mej. Kuyper ons hier vertelt, treedt naar voren haar zin voor Organisatie. Iets wat doet denken aan wat zij op p. 439 van haar Vader schrijft, dat »de juiste keuze en goede organisatie van *arbeid*, maar ook van *vacantie*, het geheim is van het doeltreffendst volbrengen van een levenstaak".

Op p. 236—247 doet zij verslag van de »retrospectieve beschouwingen", die zij, toen haar taak in de Ambulance was volbracht, nà een, haar zuster en haar, in Hotel Ritz, door Mr. Van Reigersbergen Limburg aangeboden souper, met dezen hield »over de groote beteekenis van organisatie in het algemeen, voor een ambulance-organisatie in het bijzonder en voor een Nederlandsche ambulance-organisatie allerbijzonderst. Een organisatie, zoo vernemen wij, was dan ook voor het Ambulance-leven in Boedapest door den leider vooraf klaargemaakt (p. 242). Iets wat des te meer noodig was, wijl zij een *Nederlandsche* Ambulance was en »een Nederlander jure zoo maling heeft aan al wat organisatie is" (p. 239).

Mej. Kuyper kàn het weten.

Maar en dit is nu het moois, in gehoorzamend willen heeft zij èn zich zelf wat haar taak betreft, den huishoudelijke dienst, aan de door den leider vooraf klaargemaakte organisatie dan ook stipt gehouden èn als hoofd van dien dienst, door woord en voorbeeld gezorgd, dat ook door anderen, »de ijzeren regelmaat van arbeid en rust en maaltijden" (p. 237) niet verbroken werd.

Dàs is het haar mogelijk geweest veelerlei moeilijkheden, die zich nativrankelijk opdeden, te overwinnen.

En die moeilijkheden waren niet gering.

In het »Blinden-Institut voor Israëlitische Kinderen" dat tot hospitaal was ingericht, was een lift, die van de keuken naar de huiskamer bracht, maar ze werkte niet, en wie naar boven of beneden wilde moest dus van de trap met 120 treden gebruik maken. In de keuken voerden drie Hongaarsche koks het bevel. Bij maanden lang gemis aan een »hollandsche kookvrouw", werd het, met deze »drie meesters op een schip", des te bezwaarlijker het »door den medischen dienst voorgeschreven eten der patiënten" te doen bereiden. Daarbij kwam de op het stuk van mijn-en-dijn minders betrouwbaarheid van het Hongaarsche dienstpersoneel en het op stuk van »punctualiteit«, evenmin betrouwbare winkelpersoneel in de stad. En, bij maanden lang gemis van een »hülp in de huishouding", stond Mej. Kuyper voor alles alleen, moest zich dan ook vaak werk getroosten dat men ten onzent aan een dienstbode overlaat. Bij al die moeilijkheden kwam dan nog een zeer groote, en wel haar volkomen gemis van kennis der Hongaarsche taal. Toen zij dan ook pas in het hospitaal was, werd haar toegefluisterd: »Als u hier het huishouden moet doen, dan beklaag ik u!« Maar Mej. Kuyper herinnerde zich toen het zeggen van een groot man: »Moeilijkheden zijn er om overwonnen te worden«.

En zij heeft ze overwonnen.

Zóó heeft zij, zonder dat haar huishoudelijke dienst er nadeel van had, tijd gevonden, »getooverde, bezoek te ontvangen van en te brengen aan de Hongaarsche autoriteiten en de leden der Nederlandsche Kolonie; haar kunstzin, door het bezichtigen van musea en paleizen, haar zin voor natuurschoon, door tochten in de omgeving der stad, kunnen bevredigen; een jaarvergadering van den Hongaarschen Calvinisten-bond en een samenkomst van de gereformeerde meisjesvereeniging kunnen bijwonen. En terwijl zij haar lezers van dit alles op de meest onderhoudende wijze vertelt, deelt zij hun ook mee, hoe zij, als goed gereformeerde vrouw, in het vreemde land, onder een volk waarvan zij de taal in het eerst heel-niet verstond, toch met haar zuster en enkele anderen Zondag wist te houden.

* * *

Voor dit haar zich zelf naar de vooraf-klaargemaakte organisatie der ambulance voegen, uitkomend, ook in haar zeggen, dat »de huishoudelijke dienst geen zelfdoel, maar slechts middel voor het doel van den medischen dienst moest zijn«, en ook voor haar bij anderen, in den huishoudelijken dienst, met vaste hand organisatie handhaven, wil ik, ook weer met enkele trekken ontnomen aan het boek, aanwijzen, dat de naaste grond en oorzaak haar onwrikbaar willen was, waardoor zij niet alleen, zooals reeds bleek, haar handelingen, maar ook haar innerlijk beheerschte. Haar innerlijk van levendig temperament, van met snel en diep voelen verbonden snelle en diepe ontvankelijkheid voor indrukken en met snel en krachtig uit-eigen-beweging streven, van ze met rijk gemoedsleven verbonden receptiviteit en spontaneiteit toont zij in haar verkeer, zooveel den huishoudelijken dienst het toeliet, met de verrichte en gewonde militairen in het hospitaal. Zich bewust van de macht van het woord tot verzachten van leed, voelt ze onmiddellijk haar gemis van kennis der Hongaarsche taal, maar terstond komt de drang bij haar op, zelfhans een paar vriendelijke, belangstellende woorden tot ze te zeggen (p. 66). Nu wil zij ook tenminste zooveel van het Hongaarsch leeren, dát zij die woorden kan zeggen; en het gelukt haar vrij spoedig.

Wanneer echter smartverrachting door het woord heel-niet gaat, dàn wil zij haar toch en beproeft het, gelijk bij dien gewonden, op sterven-liggenden Roomschen Bonnet, met het teeken. Hij was reeds bedisd en zijn Roomsche verpleegster had hem haar zilveren crucifix op de borst gelegd. Wanneer Mej. Kuyper hem bezoekt legt ze zijn en haar hand op het kruisbeeld „en toen kuikte hij zacht, dat het goed was. De taal van het symbool verstond hij."

In haar dagboek tekende zij onder 25 Maart op: »In dat oogenblik, toen onze beide handen het crucifix voelden, hebben onze zielen gesproken van den eenigen troost in leven en sterven — en elkaar verstaan" (p. 217).

Ander trekken van, door onwrikbaar, willen beheerscht temperament.

Zij voelt den oorlog als »afschuwelijk« en bij de contrasteerende gewaarwording van het in weelde-genieting leed-vergetend Boedapest, steigert haar onlust-gevoel op tot woede-affect, om, na smelle en bezonken bezinning op het »menschelijke« van zulk een momenteel vergeten, zich ook even spoedig weer te gaan leggen. Zelf zich »aanpassend« aan den oorlogstoestand kàn ze over Dr. Sagi, den militairen commandant van het hospitaal, zich vroolijk maken, wanneer zij, na hem geleerd te hebben: »Ik ben een goeie baas«, op haar vraag: »Was Sind Sie auf holländisch?« ten antwoord krijgt »Ik ben een koeiebaas«. (p. 80). In het Warenhuis van Bettelheim, met dames der Hollandsche kolonie inkoopen doende, kan zij schertsen. Maar als plotseling een brullende schreeuw, als van een gewond dier, »*Mein einziger Sohn!*« tot haar doordringt en een oude winkelbediende haar het dooda-telegram toont; slaat haar blijheid in smart van medegevoel over, is haar de blik uit de betraande vader-oogen om niet te vergeten; en toch kan zij niet langer troosten, want op dit oogenblik roept háár plicht elders.

* * *

»Voor dit onwrikbaar willen dat zoowel naar buiten, als naar binnen zoo beheerschend bij haar werkt, meen ik achter het milieu waarin zij sedert jaren verkeert, den dieperen grond te vinden in Mej. Kuyper's Calvinistisch Geloof.

Van haar, sympathie voor wat haar Vader eens genoemd heeft »het Christendom van groote kennen, geeft zij in haar boek op meer dan een bladzijde blijk. Zoo op die waar zij het heeft over de ernstige pogingen van den Hongaarschen Ds. Szekfeijn, kenner ook van onze taal, privaat-docent aan de Theologische school te Boedapest, om bei eens in Hongarije zoo bloeiend, maar later verwelkt Calvinisme, thans weer te doen opleven.

Maar ook geeft zij, aan wie het nog niet zou weten, in dit haar boek blijk, dat zij met heel haar voelend, denkend en wilend Ik aan het Calvinisme vast ligt, dat zij dit Geloof *gelooft*.

Nu zal ik niet beweren, dat aan het Calvinisme het monopolie der karakter-vorming toekomt, dat ook niet andere factoren er toe kunnen meewerken en evenmin, dat alle Calvinisten aan het zich verwerven van een karakter zijn toegekomen. Maar wel durf ik beweren, dat indien ook andere factoren, gelijk dit bij Mej. Kuyper gebeurd is, meewerken, het Calvinisme voor karaktervorming bijzonder gunstig is.

De historie bevestigt dat en als Mej. Kuyper het over de vervolgingen heeft, die het Protestantisme in Hongarije had te verduren, memoreert zij het woord van een geschiedschrijver: »De Calvinisten werden sinds beroemd doorde onwrikbaarheid van hun karakter"(p. 292.)

* * *

Het échte Calvinisme, over zijn *contre-façon* heb ik het nu niet, vermink allerminst, al bindt het met vasten band het Ik aan God en Zijn wil, den mensch in den Christen.

Dit komt bij Ambulance-leven in Boedapest ook zoo uit in wat de Schrijfster zelf betreft.

Ook daarvan ten slotte nog enkele, aan haar boek ontnomen trekken.

Van haar door christelijk-willen beheerschte streven naar esthische en intellectueele genieting spraak ik reeds.

Maar nog spraak ik niet van haar zoo echt menschelijke liefde voor haar Vaderland en Vader.

Voor de eene mág ik verwijzen naar haar smartgevoel als haar, in Januari van '15, het bericht der overstroomingen en in April dat van het door Engeland aan Holland gesteld ultimatum bereikt; naar haar medevieren der verjaardagen van ons Koninklijk huis en haar geestdrift wanneer de Nederlandsche vlag op de Ambulance mag geheschen.

En voor de andere, naar wat zij vertelt op op p. 183, van het uit Weenen aangekondigd bezoek van Dr. Kuyper in Boedapest, juist, het was in April van '15, toen heel de ambulance wegens een geval van vlekktyphus, nog in quarantaine was. Zij vertelt dan van de bange vrees, die over haar en haar zuster kwam, van haar Vader niet te mogen ontmoeten. Van haar pleiten en smeeken en haar vreugde toen, — de quarantaine liep gelukkig ten einde,— de moeting haar eindelijk »aanmahnsweise" werd toegestaan, »mits wij naar een desinfectie-inrichting ons wilden begeven om gedesinfecteerd te worden« en van welke min-aangename kunstbewerking zij dan een beschrijving geeft. (p. 185).

Maar toen ook »kwam de blijdschap der ontmoeting".

En dan nog, die echt menschelijke liefde van de, door congeniáliteit, zich aan haar Vader verbonden voelende dochter, wanneer zij met hèm en haar zuster van den toenmaligen Hongaarschen Minister-president Graaf Tisza de gasten zijn en zij, eerbiedig en bewonderend, luistert naar het, après-dîner, »over de Europeesche politiek praten der twee Calvinistische staatslieden«.

Maar ook het echt vrouwelijke is bij deze, van verknechting-vrije, voor ideeele cultuur voelende, Calvinistes ongerept gebleven.

Zoo recht-smakelijk, als 'n vrouw dit kan doen, vertelt zij van haar smullen aan de kunstproducten van Gerbeaud, in een van diens vogtreffelijke banketbakkerswinkels (bl. 184).

Zoo heel-gewoon damesachtig van »de Hongaarsche vrouw, in haar aesthetisch mooie kleedij, gracelijk gaande door de ruime Boedapester straten« en van haar met haar zuster, toen het ambulance-pakje zou worden afgelegd, inkoopen-doen van zomer-costumes in het mode-magazijn van Holzer; van haar blijdschap, dat »de »puil«-mode voórbij en de »schuil«-mode teruggekeerd was" (bl. 222).

En ook zoo in-lief vrouwelijk blijkt haar »liefde voor het kind«, als ze vertelt van haar omgaan met Gisella en Julia, de twee blinden; met Margit, het blinde èn doof-stomme meisje; de drie eenige kinderen van »het Blinden-Institut voor Israëlitische kinderen«, die in het hospitaal waren achtergebleven.

* * *

Tot zoover over Ambulance-leven in Boedapest. Voor wat ik heb te zeggen van het »tweede gerechte en »nagerecht« hoop ik nog een plaatsje te vinden in mijn volgende Leestafel.

G.

Uit de Pers.

In de *Groninger Kerkbode* waarschuwt Marnix tegen een gemoedelijke vroomheid, die van het gerag der H. Schrift niet weten wil. Vooral voor de studenten, meent hij, schuilt hierin een gevaarlijke verleiding.

Amice frater.

Er zijn in onze dagen heel wat menschen, die met het Woord Gods hebben afgerekend, die in elk geval van de onfeilbaarheid van dat Woord niets willen weten, maar die toch zeer godsdienstig zijn. Zij spreken veel over de religie, of liever over de religieuse ervaring. Hun godsdienst is gemoedsleven.

Het schijnt, dat vooral in de studenten-wereld die soort vroomheid nogal opgang maakt. De studentenwereld is een eigen afgesloten wereld, scherp afgescheiden van het gewone burgerleven. Men heeft dat wel eens afgekeurd, maar het is het best de dingen te nemen zooals zij zijn, als zij tenminste niet ingaan tegen het Woord Gods.

De menschen maken allerlei kringetjes, en dan nog wel, die er veel minder reden toe hebben dan onze studenten. Wie dit bedenkt, verzoent zich spoedig met het in alle tijden en alle landen geconstateerde feit, dat de student meent een apart wezen te zijn, die in een eigen wereld leeft, af behoeft dit nu niet zouver te gaan, dat men een eigen catechisatie, ja zelfs een eigen studentenkerk noodig heeft.

In de laatste jaren wordt het meer en meer de gewoonte, dat de studenten des zomers conferenties houden, het liefst in de open lucht, conferenties, waarin over allerlei belangrijke zaken, het geestelijk leven betreffende, gesproken wordt.

Hoe afgesloten de studentenwereld echter ook is, men vindt er dezelfde nuances weer als in het gewone meer alledaagsche leven.

Er zijn dus ook verschillende organisaties.

Zoo hebben de Orthodoxe studenten hun Nederlandsche Christen Studenten-Vereeniging, de N. C. S. V. De vrijzinnige studenten vormden een vrijzinnigen Christen-Studentenbond, die zich dus toont met de initialen V. C. S. B.

Men heeft gelukkig ook nog een Gereformeerde Studentenvereeniging, welker leden den moed durven te dragen van dicht bij de belijdenis der vaderen te blijven.

Vooral in de wetenschappelijke wereld is daar moed voor noodig.

Want men staat daar zoo hoog. Men weet zooveel, niet waar? Men is het puikje van het menschdom, de fijne leur, en het spreekt dus wel vanzelf, dat deze bloem der cultuur zich niet kan onderwerpen aan de H. Schrift. Alleen de stumpers, die maar zoo half en half mee kunnen, die blijven de steile Orthodoxie handhaven.

Men moet de moderne geleerden in hun tijdschriften maar eens hooren oordeelen over den arbeid van onze Gereformeerde geleerden.

Onder jongelieden is zulks gewoonlijk nog ergst.

De meester in zijn wijsheid gist, de leerling in zijn waan beslist.

Men kan zich zoo eenigszins voorstellen, hoeveel waanwijsheid er in sommige zomerconferenties te beurte wordt gebracht. Studenten hebben een eigen wereld, maar zij lijden ook wel aan de kwaal, die de leeftijd, waarin men is, voor bijna alle menschen meebrengt.

De moderne wijsheid werkt vooral in de hoofden, welker ooren aan den achterkant nog niet geheel droog zijn, wel eens wat verwarrend.

Maar wij moeten niet vergeten, dat er onder de studeerende jongelieden ook heel veel ernstige zoekende geesten zijn. Juist aan onze Universiteiten is het moeilijk staande te blijven in de waarheid, die men als kind leerde, of den weg te vinden in den doolhof der wetenschap.

Met diepen ernst en soms met pijnigende vragen in het hart zoeken vele jongelieden de rust voor hun hart, bevrediging voor de ziele-behoefte.

En ik twijfel niet of de besprekingen in de zomerconferenties zijn velen tot zegen geweest.

Wij moeten trachten zulke menschen te leeren verstaan voor we een oordeel vellen.

Het gaat nu echter met de studentenvereenigingen een heel vreemden weg op.

De Orthodoxe vereeniging telt vele Ethischen, maar ook vele Gereformeerden onder hare leden. De secretaris is een Gereformeerd oud-predikant, een zoon van Prof. Rutgers, die den dienst des Woords varen liet voor dit baantje.

Het is een sterke vereeniging met een flink kapitaal die haar conferenties houdt in een groot kasteel met prachtige omgeving. Zeer aantrekkelijk voor jonge menschen.

Maar de bond van vrijzinnige studenten schijnt de Orthodoxe vereeniging te overvleugelen.

En nu is er sprake van fusie, van samenwerking, zoo niet samensmelting.

De secretaris van de N. C. S. V. heeft ontdekt dat het verschil alleen voortspruit uit de omstandigheid, dat men uit verschillende kringen komt. Orthodoxe en moderne studenten zijn naar hun geloofservaringen en in hun uitingen volkomen gelijk.

Dr. Gunning vertelde in *Pniël*, dat hij nimmer had kunnen gelooven, dat er goede, rijke geloofservaring kon zijn zonder het geloof in den Borg en Zaligmaker Jezus Christus.

Maar zie, na lang met vrijzinnige studenten gesproken te hebben, had hij een rijk religieus leven ontdekt. Hij moest nu zeggen: het kan. D. w. z. men kan het waarachtige geloof hebben zonder den Christus als Zaligmaker van zondaren te belijden.

De Vrijzinnigen en Ethischen spreken van de Christuservaring. En een enkel Gereformeerd predikant sprak reeds mee in dien geest.

Een van de leden der Vrijz. Studentenvereeniging schreef, dat hij niets moest hebben van de oudmodernen; voor hem was er maar één geloofservaring, in den geest van Prof. Roessingh. Die was dus voor hem de groote figuur. Een ander zocht het geloof van Jan Ligthart.

Anderen bewenden echter, dat het voor hen nog niet vast stond, dat Christus de voornaamste openbaring Gods was. Zij neigden er toe om andere figuren hooger aan te slaan.

Men ziet dus, welk een eigenaardig religieus stelletje er hier bijeen is gegaard.

En nu zouden de Orthodoxe studenten het daarmee heel goed kunnen vinden?

Dat wordt zeer bedenkelijk.

Bedenkelijker nog, omdat van onze predikanten aan de beweging in de N. C. S. V. lustig meedoen en er voor spreken. Zelfs zijn er van onze hoogleeraren geweest.

Hoogstwaarschijnlijk zullen de oogen wel opengaan, als het tot een samensmelting komt tusschen de Vrijzinnige en Orthodoxe vereeniging.

Ik wil het althans hopen.

De Gereformeerde studenten hooren in zulk een kring niet thuis, dat staat wel vast. Maar men beleeft in onze dagen vreemde dingen.

Daar heeft men het geval Netelenbos. Ik zal er niets van zeggen. De wachters op Sions muren zullen waken. Maar is het niet eigenaardig, dat een Gereformeerd wetenschappelijk man over deze zaak een brochure schrijft, getiteld: Geen gewetensvrijheid in de Gereformeerde kerk?

Welk een verwarring van denkbeelden.

De Calvinisten hebben gestreden voor de gewetensvrijheid in den staat.

Zij hebben, als het moest, er hun bloed voor gegeven.

Maar gewetensvrijheid in de kerk? Wat is dat nu voor een onzin.

Het geweten is immers in de Gereformeerde kerk uitteraard gebonden aan het Woord Gods en aan de belijdenisschriften.

Wie het daar niet mee kan vinden behoort in de kerk niet meer thuis. Hij kan heengaan en niemand die hem daarin verhindert. Er is niemand die zoo'n man of vrouw in de gewetensvrijheid wil krenken. Maar de kerk moet de consciënties toch blijven binden aan de waarheid die zij belijdt?

Anders is zij geen kerk meer. Maar een... ja, ik heb er geen naam voor.

Het ziet er in sommige wetenschappelijke hoofden vreemd uit.

Laten onze mannen en vrouwen wakende zijn. Onder den schijn van godsdienst loert de verleiding van allen kant.

Het gevaar van die verdauwing der grenzen is veel grooter dan de verleiding van het ongeloof.

En die Ethischen zijn beste, beste vrome menschen, daar niet van....

Maar voor onze Gereformeerde belijdenis zijn het de gevaarlijkste lieden.

Men ziet het altijd weer.... Zij kunnen, als het er op aankomt, veel beter met de modernen opschieten dan met zuiver Gereformeerden.

Zooals de ouden zongen piepen de jongen.

Daar zullen de Ethische studenten reeds weer samengaan in één vereeniging — er is tenminste veel kans op — met de vrijzinnigen. Ook wordt aan samensmelting met den Gereformeerden studentenbond reeds gedacht.

En als tegen zulke feiten onzerzijds wordt gewaarschuwd, dan wordt gemaald van ketterjagerij... zelfs in de *Nederlander*.

Laat men schelden. Hoe harder des te liever.

Het zou een bewijs zijn van getrouwheid onzerzijds.

En wij kunnen niet te getrouw en als het de waarheid geldt niet te hard en te scherp en te onverzoenlijk zijn.

Geloof mij, met hartelijke groeten en heilbeden als steeds

geheel de uwe

Marnix

Officieele Berichten.

De Particuliere Synode van Zuid-Holland (Zuid) zal D. V. gehouden worden den 19den Juni e.k. te Dordrecht.

Namen der afgevaardigden met de adressen en stukken ter behandeling in te zenden aan den WelEdl. Heer J. Sterk van de Weg, Wijnstraat, vóór 28 Mei.

Namens den Kerkeraad van Dordrecht

H. G. de Jonge, *Praeses*.
J. Sterk v. d. Weg, *Scriba*.

Dordrecht, 7 Mei 1918.

Particuliere Synode van Noord-Holland.

Vergadering van bovengenoemde Synode D. V. op Woensdag 26 Juni te Haarlem in het kerkgebouw aan de Ged. Oude Gracht, des voormiddags ten 10 ure.

De door den Kerkeraad van Haarlem voor de regeling van deze zaak benoemde Commissie, verzoekt alles wat voor het agendum bestemd is, ook de namen en adressen der Deputaten en van hunne secundi, zoo spoedig mogelijk te zenden aan

W. Ringnalda.

Haarlem, 7 Mei 1918.
Ripperdapark 20.

Buitenland.

Zwitserland. Fransch-Zwitserland laat de Bazelsche zending los.

Het volgende is ontleend aan het *Journal Religieux* van 23 Febr. 1918:

»De teerling is geworpen. In een vergadering te Lausanne in de Gemeentezaal van St. François gehouden, heeft Fransch-Zwitserland zich van de Bazelsche zending losgemaakt. Om den schijn heeft het — en wel op voorstel van den irenischgezinden en echt-christelijk denkenden en gevoelenden philanthroop Ernest Favre te Genève — besloten aan de Bazelsche zending zijn »broederlijke gevoelens", en daarmede zijn broederlijke gezindheid te kennen te geven maar des te meer verwonderlijk en bevreemdend blijft het feit, dat het kleine, Romaansche Zwitserland neemt — onder Engelsche vlag, of ook met Engelsch geld? — den verderen zendingsarbeid der voormalige Bazelsche zending in Indje en eventueel ook op de Goudkust voor zijn rekening!!

Zoo hebben het vijftig vertegenwoordigers der Zendingsvrienden van West-Zwitserland te Lausanne, onder voorzitterschap van den predikant Haller, eenige dagen geleden besloten. Zoo werd de arbeid van het grootste Zendingsgenootschap op het vasteland in de handen van een landje gegeven, dat minder inwoners bezit dan de stad Keulen en reeds genoeg te dragen heeft aan drie Zendinggenootschappen, namelijk de eigen »Mission romande", de Parijsche Zending en die der Broedergemeente! Dat de onderscheiden arbeid die van deze drie Zendingsinstellingen uitgaat, onder de »concurrentie" van het nieuw aangenomen kind kennelijk lijden zal, is duidelijk. Maar wat doet dat er toe? Engeland heeft zijn wil doorgezet, de Bazelsche zending, die 98 jaar lang aan de Goudkust arbeidt, onterfd en van haar recht beroofd en alle Duitschers, ja zelfs de Duitschgezinde Zwitsersche zendelingen, uit zijn kolonien radicaal verwijderd!

En dat is ten slotte de hoofdzaak! Want of de West-Zwitsers, die men niet genoeg om hun moed of hun naleve, »maagverwijding" bewonderen kan, de benoodigde krachten en de gelden vinden zullen, daarover bekommert zich het trotsche en wraakgierige Engeland weinig. Maar dat de »broederlijk-gezinde" Romaansche Zwitsers zoo vriendelijk bereid zijn, mede te doen aan den roof van de Bazelsche Zendingsvelden die sedert bijna honderd jaren met bloed en tranen gedrenkt zijn, dat is het wat een krachtig protest uit het geweten van alle onbevooroordeelden eischt en eischen moet!

De drijfkracht van de geheele zaak is hij, die tot hiertoe de agent van de Bazelsche Zending voor West-Zwitserland was, de predikant Secretan, wiens naam aandoidt dat hij verwant was aan den beruchten, eenigen tijd geleden overleden oversten Secretan, hoofdredacteur van de »*Gazette de Lausanne*." Toen voor twee jaar een onzer vrienden in het »*Journal Religieux*" van de vrije kerken in Fransch-Zwitserland, den lezers bezwoer toch alles te doen, om op Engeland een machtigen zedelijken druk uit te oefenen, opdat de Bazelsche zending, die zich geheel buiten de politiek hield en niet grooten zegen in de Engelsche kolonien arbeidde, niet aangetast zou worden, heeft Secretan zich niet ontrien, aan de redactie van het blad een brief te schrijven waarin werd uitgesproken, dat het in het geheel niet zou schaden, wanneer de Duitschers eens inzagen, hoe de geheele wereld over hun daden dacht enz.!! De brief liep over van kleinzielige, hatelijke en onbegrijpelijke opmerkingen over de Duitschers. Nu is de bedreiging werkelijkheid geworden. Onder den dubbelen zegen van de warme sympathiebetuigingen van het Zendingscomité van het Geneefsche consistorium en de Parijsche Zending is het nieuwe »Zwitsersche Zendingsgenootschap" o. a. ten. Als verdediger heeft Waalsch-Zwitserland niet willen optreden, het gaat nu de rol spelen van den »lachenden erfgenaam" en dit met een koenen sprong in het duister en met betuiging van »broederlijke gezindheid" jegens de beroofden... Men kan niet ridderlijker doen! Of dit alles geschied is onder den doodelijken druk der Engelsche wereldmacht, of wellicht ook — God weet het — in de hoop, het heerlijke werk der Bazelsche Zending middelerwijl te redden en daarmede de oplossing van het moeilijke probleem in betere tijden mogelijk te maken?.... De toekomst zal het leeren. In dezen vreeselijken oorlog is het onmogelijke telkens weer mogelijk geworden. God beware Zijn werk en vernootmoedige Zijne werktuigen. Het gaat toch naar het woord: »De Zaak is Uwe, Heere Jezus Christus, de zaak voor welke wij staan. Een Waalsch Zwitser."

Dit schrijven is niet zonder bitterheid. Maar deze is te verstaan. Het is alleen verwonderlijk dat men in Christelijke Engelsche kringen, waarin men voor de dingen van Gods Koninkrijk zooveel offert, zoo weinig toont te gevoelen, hoe door en door onchristelijk de Engelsche regering ten opzichte van de Zending, door Duitschers gedreven, handelt.

Winckel.

Voor Kinderen.

VELERLEI WEGEN.

XXVII.

Uit het land.

Vóór ik de levensgeschiedenis van den heer Reinier vervolg, zal het noodig zijn iets te vertellen, dat omtrent dien tijd moet zijn voorgevallen en rechtstreeks verband houdt met zijn verhaal.

Op een morgen, toen ik de woonkamer van onzen gastheer binnentrad, werd mijn aandacht getrokken door een groot, fraai vloerkleed, dat voor de deur lag. Naderbij tredend zag ik, dat het de bereide huid was van een leeuw. Vooral de kop kwam mooi, schoon grimmig uit. Ik wist dat er op Java geen leeuwen zijn, het vel moest dus van elders afkomstig waren.

Nog stond ik het te bekijken, toen ik de stem van den prediker hoorde, die mij goeden morgen wenschte en terwijl hij op de huid wees volgen liet:

»Die heeft ook een heele reis gemaakt, maar niet op zijn pooten."

»Zeker", antwoordde ik, »komt hij misschien uit Afrika?"

»Hoe zoo?"

»Wel, ik heb, toen ik daar was, dikwijls gehoord van streken, waar men nog leeuwen vond.

»In Afrika", vroeg de Heer Reinier met bestelling, »zijt ge er dan geweest?"

»Ja, jaren lang".

»Ik ook, al was het mijn plan niet, en evenmin mijn doel."

»Vreemd", zei ik, »juist zoo is het mij ook gegaan."

»Ik zal het u met een paar woorden toelichten. Ik ging als jongmensch uit Nederland op reis naar Indie. Wij hadden een groot schip met veel reizigers. Alles ging goed tot wij aan de Kaap, de Goede Hoop, die berucht stormkaap kwamen. Daar kregen we boos weer. Ons schip was daar niet tegen bestand en, om